

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора філософських наук, професора, професора кафедри теоретичної і практичної філософії, філософського факультету Київського національного університету імені Михайла Драгоманова

Крилової Світлани Анатоліївни

на дисертацію

Дресвянникової Наталії Анатоліївни

на тему **«Уява як феномен відкритості Іншому у контексті захисту прав людини: соціокультурні, гендерні та екзистенціальні виміри»**,

поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії
за спеціальністю 033 – Філософія

Тема наукового дослідження Дресвянникової Наталії Анатоліївни: «Уява як феномен відкритості Іншому у контексті захисту прав людини: соціокультурні, гендерні та екзистенціальні виміри», є вкрай актуальною у часи війни в Україні, коли людина відчуває невизначеність і тривогу щодо свого буття і своїх прав у майбутньому.

Важливість такого дослідження полягає у тому, що основою розвитку культури і цивілізації є творчі перетворення, які неможливі без уяви. В процесі вдосконалення штучного інтелекту людство все більше розуміє, що роль уяви $\propto$ бутті людини і суспільства максимально важлива.

Війна в Україні актуалізувала переоцінку цінностей і світогляду майже кожного, створила необхідність реформування не тільки правової сфери як поля взаємодії особистості і суспільства, а й підняла філософські питання, особливо ті, що стосуються людини, її ставлення до Іншого та інших.

Позитивним є те, що робота виконана в контексті особистого досвіду дисертантки, яка займається проблемою аналізу її прагненням до подолання гуманітарних криз у суспільстві (передусім, в сфері протидії гендерному насильству), особливо під час війни.

Важливим є те, що на противагу поширеним підходам, які роблять акцент на

егоцентричності уяви, дана дисертація може актуалізувати ефективні методи досягнення толерантності та відкритості, які стають важливими для розбудови суспільства з меншим рівнем агресії, зокрема гендерної.

Конструктивною є думка про те, що суспільство, в якому немає потреби ставати на захист прав людини, формується та функціонує так, що порушити права та гідність Іншого стає неможливою.

Плідною є наукова новизна роботи, яка полягає у створенні концепції уяви в її гуманістичній відкритості до Іншого як фактору реального забезпечення і захисту прав людини.

Дисертантка вперше пропонує концепт гуманістичної уяви, яка веде до відкритості й консолідації з Іншим, а не маніпуляції або конфлікту з ним. Саме така уява відкриває для нас життєвий світ іншої людини, що дає можливість реально, а не формально забезпечити її права. Гуманістична уява – це уява співчуття, вона є не лише емпатією, а формою духовного і душевного осягнення, що поєднує розум, почуття і дію. Вона передбачає відмову від домінування і перехід до співбуття, у якому смисли народжуються не внаслідок примусу, а через взаємне визнання.

Також важливим пунктом новизни є ідея *імагінативної аксіологеми*, яка постає як інтуїція або уявне конструювання, що не зводиться до наявного досвіду, а є цілісною образно-сисловою структурою, що втілює ціннісний зміст за допомогою непередбачуваних і захопливих форм людської уяви. Дисертантка звертає увагу на те, що імагінативна аксіологема може мати як гуманістичний, так позагуманний і відверто антигуманний характер. В цьому дослідженні авторка має на увазі саме гуманістичну імагінативну аксіологему, яка актуалізує усвідомлення цінності людини і реальне забезпечення її прав.

Креативною є ідея метаантропології уяви, що досліджує трансформації уяви в різних екзистенціальних вимірах, а також ідея соціальної метаантропології гуманістичної уяви, яка вивчає умови можливості таких форм уяви, які забезпечують відкритість до Іншого і природне забезпечення його прав у міжособистісній комунікації і у суспільстві.

Ці аспекти новизни гуманізують суспільство, особливо це стосується суспільства,

які перебувають у стані війни.

Грунтовною і глибокою є методологічна основа дослідження. Застосовано компаративістська та герменевтична методології; продуктивним для дослідження уяви в контексті правозахисту став підхід до уяви І. Канта. Плідно використано підхід Кассірера, який вважає, що людина живе у символічному світі культури і наповнює його створеними нею символами. Герменевтика П. Рікера проясняє взаємодію між образом і поняттям, уявою і розумом. Конструктивно використана методологія лінгвістичного й структурного психоаналізу Ж. Лакана, актуалізовано методологічні здобутки гуманістичного психоаналізу Е. Фромма.

Особливу увагу заслуговує використання методологічних стратегій метаантропології Н. Хамітова та соціальної метаантропології автора цього відгуку, що дозволяє усвідомити метаморфози уяви у різних екзистенціальних вимірах буття людини, вийти на розуміння гуманістичної уяви. На цій основі ми розуміємо практичне застосування уяви у соціальному бутті людини, коли вона стає умовою можливості захисту прав людини.

Також вдало застосовано підходи українських дослідників у галузях філософії права і соціальної філософії С. Сливки і Н. Манойло, які розвивають й конкретизують метаантропологічний підхід стосовно проблеми утвердження прав людини.

Структура та обсяг дисертації зумовлені специфікою її предмету та логікою розкриття теми, а також поставленою метою і завданнями дослідження. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають у себе дев'ять підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

Перший розділ дисертації «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ УЯВИ», в якому проблема уяви розкрита в історії філософії, усвідомлено права людини у сучасному філософському дискурсі, обгрунтовано методологія дослідження. Цей розділ формує фундамент для розгортання подальших наукових ідей, пропонує інструментарій дослідження.

У другому розділі «УЯВА ТА ІНШИЙ: ВІД КОМПЕНСАЦІЇ Й МАНІПУЛЯЦІЇ ДО ВІДКРИТОСТІ» розглядається уява і проблема символу, уява та відкритість Іншому в буденному, граничному й метаграничному бутті людини,

проаналізовано становлення гуманістичної уяви та феномену імагінативної аксіологеми як креативного імпульсу до розвитку прав людини.

У третьому розділі дисертації «ВПЛИВ ГУМАНІСТИЧНОЇ УЯВИ ТА ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ» розглядається гуманістична уява в контексті забезпечення і захисту прав людини, соціокультурна, екзистенціальна і гендерна рівність, роль уяви у практиках правозахисту та розбудові гуманістичного суспільства, а також гуманістична уява як спосіб суспільної консолідації, системність забезпечення і захисту прав людини.

Незважаючи на оригінальність дослідження і ґрунтовний аналіз ідей дисертації, хочеться вступити у дискусію з авторкою:

1. Рекомендую дисертантці у майбутніх працях прояснити, як гуманістична уява співвідноситься з принципом позитивного мислення, і що є первинним, – позитивне мислення чи гуманістична уява.
2. Пропоную спрогнозувати, як гуманістична уява може впливати на права людини у ближньому і дальньому майбутньому.
3. У подальших дослідженнях бажано звернути більшу увагу на гендерний аспект проблеми, де розкрити особливості актуалізації суб'єктності як жінки, так і чоловіка. Для цього плідним буде використання методології андрогін-аналізу.
4. Також у майбутніх розвідках рекомендую поглибити розуміння сутності та змісту концепту «імагінативна етика».

Висновок.

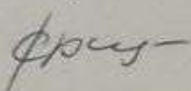
Зазначені зауваження і побажання не знижують значущості дослідження, більше того, натякають на його перспективи.

Дисертація Дресвянникової Наталії Анатоліївни «Уява як феномен відкритості Іншому у контексті захисту прав людини: соціокультурні, гендерні та екзистенціальні виміри» є завершеним і самостійним науковим дослідженням, яке має теоретичне і практичне значення. Робота повністю відповідає «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.22 р. № 44. Авторка даного дисертаційного дослідження Дресвянникова Н.А. заслуговує на присудження

наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 Філософія напрямом 03
Гуманітарні науки.

Офіційний опонент:

доктор філософських наук,
професор, професор кафедри теоретичної
і практичної філософії
філософського факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Світлана КРИЛОВА

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР НАЧ
КАРАУЛЬНА Н.В
24.04.2026

